

Bernd
Dörflinger

Universität Trier

Právne a etické aspekty Kantovej idey mieru

Kategorický imperatív, ktorý zaujíma centrálnu miesto v mierovom spise Kanta, je imperatív „Nemá byť žiadna vojna!“. Ten je nadradený všetkým špecifickým imperatívom, ktoré sú sformulované skrz predbežné a definitívne články spisu *K večnému mieru*, napríklad imperatívom, že nemajú byť stále vojská a občianske zriadenie každého štátu má byť republikánske. Malo by sa následne zdôrazniť, že tento imperatív by sa mal rozumieť dvojako, konkrétne ako imperatív etického zákonodarstva na jednej strane a ako právny imperatív čistého právneho rozumu na strane druhej. Úvahy k jeho právnej vyhranosti sa nevyhnutne prenášajú do Kantovej koncepcie medzinárodného práva. Je na mieste opýtať sa, či jeho vymedzenie medzinárodného práva je adekvátne v tom, čo požaduje právny imperatív mieru.

K odlíšeniu etického od právneho môže dopomôcť tretí odsek Kantovho úvodu v *Metafyzike mravov*, v ktorom sa vyjasňuje toto rozlíšenie na *Náuku o práve* a *Náuku o cnosti*. V ňom sa píše, že *Náuka o práve* a *Náuka o cnosti* sa skrz ich rozdielne povinnosti nemusia rozlišovať¹, pretože zákonodarstvo tej, ktorá „zohľadňuje iba konanie, ktoré sa robí z povinnosti“², sa môže zhodovať so zákonodarstvom tej druhej. V tomto tematizovanom prípade sú to mierotvorné konania, resp. konania vyhýbajúce sa vojne, ku ktorým sa môžu zaviazat tak *Náuka o práve*, ako aj *Náuka o cnosti*. Čo však obe isto odlišuje, sú rozličné základy určenia vôle, ktoré odhadujú v konajúcom subjekte. Odlíšenie je v rozdielnosti pohnútok k jedným a tým istým vonkajším konaniam.

Etické zákonodarstvo požaduje, aby idea „povinnosti, ktorá je vnútorná, bola základom určenia o sebe vôle konajúceho“³; požaduje, aby bola „povinnosť [...] zároveň pohnútkou“⁴ a aby sa „konania iba preto“ udiali, „pretože sú povinnosťami“⁵. Etické zákonodarstvo nemôže byť „vonkajším“ – Kant

¹ Porovnaj MS AA 06: 219 a n.

² MS AA 06: 218.24 a n.

³ MS AA 06: 219.19 a n.

⁴ MS AA 06: 219.03

⁵ MS AA 06: 220.34 a n.

k tomu pripája: „samo nedisponuje božskou vôľou“⁶ –, no musí byť vnútorným a zakladajúcim sa na „sebaprinucovaní“⁷ zaväzujúceho sa subjektu. Etické „povinnosti chcenia dobrého“⁸ musia spočívať u všetkých ľudí na záväznosti ako vnútornom seba-záväzku; chcenie dobrého musí byť tým najvlastnejším, čo sa nemôže vytvoriť skrz žiadne heteronómne pôsobenie.

Naproti tomu špecifikom právneho zákonodarstva je nepožadovať nijaký vnútorný základ určenia vôle ani stanovenie inej pohnútky, ako napríklad idey povinnosti. Právne povinnosti sú vonkajšie povinnosti a právo berie svoje pohnútky „z patologických základov určenia vôle“, špeciálne z oblasti nevôle patologických základov určenia. To značí: v záujme rešpektovania právnych povinností je však pod hrozbou sankcií založené na „vonkajšom prinútení“⁹ a na „antipatii“¹⁰. S odvolaním sa na Kanta sa s právom ako „súčasnou právomocou prinútiť, toho, kto ho porušuje, spája konštatovanie protirečenia“¹¹. Keď je teda vzťah pojmu práva k prinucovacej právomoci analytický, potom je bez nej nemožný, a tak je zdanlivé právo bez prinucovacej právomoci nijakým právom.

Tento právny prirodzený stav Kant zvykne charakterizovať tak, že je v ňom každý sám sebe sudcom, teda že tu jednotlivec reaguje na ním skutočne, ale i len zdanlivo zapríčinenú škodu vlastnou mocou. Podstatný znak prechodu z právneho prirodzeného stavu do stavu občianskeho zriadenia, resp. štátneho právneho poriadku je v tom, že už nie je každý sám sebe vlastným sudcom, ale že existuje inštitucionalizovaná verejná jurisdikcia, ktorá vykonáva onú nevyhnutnú prinucovaciu moc, charakterizovanú pojmom práva. Bez takejto jurisdikcie nemožno vôbec hovoriť o kritériu právneho rozumu štátu. Vopred sa to má zdôrazniť preto, lebo Kant pripodobňuje prechod od štátneho k medzinárodnému právu k prechodu od prirodzeného stavu k stavu štátnemu. Vzťahy medzi štátmi pripodobnenými ľuďom sú pri založení medzinárodného práva teda také, že si je v nich každý štát svojím vlastným sudcom a domáha sa pre seba svojej vlastnej prinucovacej právomoci. Tieto vzťahy musí medzinárodné právo premôcť v prospech univerzálnej prinucovacej moci jurisdikcie, ak má splniť podmienky pojmu práva.

Proces harmonizácie všeobecného mierového imperatívu s právom sa týka dvoch zdôraznených špecifických imperatívov nachádzajúcich sa v Kantovom mierovom spise, z ktorých od prvého sa požaduje vnútorný stav štátov zabezpečujúci mier a od druhého jasný vonkajší právny vzťah medzi nimi. – Sú

⁶ MS AA 06: 219.27 a n.

⁷ MS AA 06: 380.01

⁸ MS AA 06: 220.29 a n.; porovnaj aj MS, AA 06: 451 a n.

⁹ MS AA 06: 220.04

¹⁰ MS AA 06: 219.08

¹¹ MS AA 06: 231.32 a n.

vyjadrené skrz obidva prvé definitívne články spisu *K večnému mieru* a znejú takto: „Občianske zriadenie každého štátu má byť republikánske.“¹² a „Medzinárodné právo sa má zakladať na *federalizme* slobodných štátov.“¹³

Základ pre mierový charakter republikánskeho zriadenia vidí Kant v tom, že sa „žiada súhlas občanov pre to, aby sa rozhodlo, či má byť vojna alebo nie“, a že „by museli uvážiť všetky vojnové útrapy“¹⁴, inak by teda boli ako v nerepublikánskom zriadení, v ktorom „vládca nie je členom štátu, ale jeho majiteľom“¹⁵, a teda princíp právnej rovnosti občanov štátov by nebol platný. Už tieto špecifikácie republikanizmu sú bežne myslené ako demokracia v súčasnom chápaní,¹⁶ ale k tomu treba ešte viac ďalších principiálno-teoretických určení. To sú po prvé princíp vonkajšej právnej slobody, objasňujúci sa skrz možnosť súhlasu občanov štátu so zákonmi¹⁷, po druhé princíp „závislosti všetkých od jedného jediného spoločného zákonodarstva (ako poddaných)“¹⁸, po tretie princíp reprezentácie, podľa ktorého sa zanechávajú súkromné vôle vytvárajúce despotické vzťahy medzi všetkými jednotlivcami ako občanmi štátu a tí sa zaväzujú verejnej vôli, spojenej vôle všetkých¹⁹. To, že by sa nakoniec mal uskutočniť rozumný, teda republikánsky právny štát charakterizovaný prostredníctvom ostro rozlíšeného oddelenia moci, je najzreteľnejšie rozpracované v *Nauke o práve v Metafyzike mravov*.

Vzhľadom na otázku, či je republikánsky princíp adekvátnou štátnou formou, a za predpokladu, že sa to stanovuje skrz personál exekutívy, presnejšie skrz „rozdielnosť osôb, ktoré majú v rámci neho najväčšiu moc“, obsahuje text mierového spisu k prvému definitívnemu článku určitý mätúci potenciál, ktorý však z dialky môže pôsobiť neškodne. Jednoznačné je ešte formálne určenie, že

¹² ZeF AA 08: 349.08, v slovenskom preklade: KANT, I. 1996. *K večnému mieru*. s. 16. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)

¹³ ZeF AA 08: 354.02, v slovenskom preklade: ibid., s. 21. (pozn. prekl.)

¹⁴ ZeF AA 08: 351.05-08, v slovenskom preklade ibid., s. 18. (pozn. prekl.)

¹⁵ ZeF AA 08: 351.15 a n., v slovenskom preklade ibid., s. 18. (pozn. prekl.)

¹⁶ Kant nezastupuje – azda pochopiteľný – názor, že pre prípad, že všetky štáty naplnia požiadavku republikanizmu a bol by zaistený mier, a taktiež by všetci štátni občania odsúhlasili pod podmienkou celosvetovo etablovanej demokracie koniec vojen, stala by sa požiadavka medzinárodného práva druhého definitívneho článku prebytočnou. Potreba naplnenia tejto požiadavky je tak nezávislá, pretože zaväzuje k pridaniu sa k medzinárodnému právu tie štáty, ktoré ešte nie sú zriadené republikánsky. Na tento posledný aspekt poukázal Georg Geismann (porovnaj Geismann, G.: *Kant und kein Ende*. Bd. 3. Pax Kantiana oder der Rechtsweg zum Weltfrieden. Würzburg, 2012, s. 210). Rozumovo-právny konečný stav však potom požaduje v konaní výlučne republiky a navyše, „aby sa koexistencia medzi štátmi vyvíjala takisto republikánsky“ (Höffe, O.: *Völkerbund oder Weltrepublik?* In: *Immanuel Kant: Zum ewigen Frieden*. Hg. O. Höffe. Berlin, 1995, s. 118).

¹⁷ Porovnaj ZeF AA 08: 349

¹⁸ ZeF AA 08:349.10 a n., v slovenskom preklade: KANT, I. 1996. *K večnému mieru*. s. 17. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)

¹⁹ Porovnaj ZeF AA 08: 352 a n., v slovenskom preklade: ibid., s. 19. (pozn. prekl.)

exekutívnu moc môže vykonávať „buď jeden“, „alebo niekoľkí medzi sebou spojení, alebo *všetci* spolu [môžu, K. S.] mať panovnícku moc“²⁰. Problematické je naproti tomu to, keď sa špecifikuje prvá z týchto možností prostredníctvom výrazov „monarchia“²¹, príp. „autokracia“²², príp. „kniežacia moc“²³, druhá výrazmi „šľachtická moc“ (tamže), príp. „aristokracia“²⁴ a tretia skrz „demokraciu“²⁵. Malé, čisto terminologické problémy sú s termínom „demokracia“. Použitie tohto termínu Kantom sa zužuje na sotva niekedy pre prax relevantnú a mysliteľnú možnosť, pri ktorej na všetkých občanoch zrazu bude ležať exekutívna moc. Keď Kant konečne odmietol demokraciu v tomto význame, pretože regentstvo²⁶ (panovníctvo) každého jedného občana musí zostať skryté v súkromnej vôli a nedokáže sa vyšvihnúť k verejnej vôli, resp. byť reprezentatívne, potom by zrejme neodmietol demokraciu v dnešnom chápaní, pre ktorú sú uvedené kantovské princípy republikanizmu priam konštitutívne. – O niečo väčší problém vyvstáva pri ďalších dvoch formách štátu, pri monarchii a aristokracii, pri ktorých sa presadzuje šľachta. Exekutívna moc jedného jediného alebo jednotného, týmto spôsobom špecificky povedané, nemôže mať svoj pôvod v „čistom prameni pojmu práva“²⁷, z ktorého čerpá Kant svoje mierové normy, pretože fenomén šľachty má historicky pevne stanovený počet. Pri jeho prechode od formálne merateľného údaja možných foriem štátu k obom konkretizáciám „monarchie“ a „aristokracie“ môže teda ísť iba o implicitné rozširovanie perspektívy čistého normatívu až k empirickým podmienkam realizácie. Toto rozširovanie je naskrze motivované a pochopiteľné, pretože historicko-empirickým územím použitia Kantovej čistej právnej teórie je, napriek začiatku zmeny prostredníctvom Francúzskej revolúcie, v jeho období ešte stále štát ovplyvňovaný šľachtickou mocou. Mierový spis je mimochodom všeobecne charakteristický opakovanými zmenami perspektív na jednej strane apriórnej teórie práva, na strane druhej aplikačno-teoretických úvah; tie druhé sa explicitne uzavreli v lekcii o morálnom a súčasne v lekcii o pravidlách múdrosti jednajúcich politikov.

To, že šľachta nemôže vyžadovať miesto v štruktúre čistej náuky o práve, vyjadril Kant celkom jasne v dlhej poznámke k prvému definitívnemu článku v kontexte vysvetľovania princípu právnej rovnosti. Hovorí sa tu, že sa

²⁰ ZeF AA 08: 352.06-08, v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 19. (pozn. prekl.)

²¹ ZeF AA 08: 353.06, v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 19. (pozn. prekl.)

²² ZeF AA 08: 352.08, v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 19. (pozn. prekl.)

²³ ZeF AA 08: 352.09, v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 19. (pozn. prekl.)

²⁴ ZeF AA 08: 352.08, v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 19. (pozn. prekl.)

²⁵ ZeF AA 08:3 52.08 a n., v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 19. (pozn. prekl.)

²⁶ Pri preklade zohľadňuje prekladateľ výraz, ktorý bol použitý v Kantovom diele. Pozri ZeF AA 08: 344, v slovenskom preklade: KANT, I: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996, s. 11.

²⁷ ZeF AA 08: 351.02, v slovenskom pozmenenom preklade: KANT, I. 1996. *K večnému mieru*. s. 18. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)

„všeobecná vôľa národa v pôvodnej zmluve (ktorá je predsa princípom všetkých práv) nikdy neuznesie“, že „sa spája postavenie s narodením“, že teda „bez všetkej zásluhy zvýhodneného by mu malo prislúchať“ „byť vedúcim“²⁸. Kant pod použitím slova „šľachta“ myslí „úradnícku šľachtu“, pri ktorej konštatuje, že predsa tu nelipne „postavenie [...], ako majetok, na osobe, ale na úrade, a rovnosť sa tým nenarúša; lebo keď osoba svoj úrad zloží, zloží zároveň aj hodnosť a vráti sa medzi národ.“²⁹ Z toho všetkého vyplýva, že každá jedna z oboch foriem štátu, ktoré sú podľa Kanta legitimizovateľné právnym rozumom, t. j. tie s najvyššou výkonnou mocou v rukách jednej osoby, by boli pri dnešnom jazykovom úze nazývané prezidentskou demokraciou.

Kant pripúšťa i historické podoby monarchie a aristokracie, čo patrí k úvahám o procese realizácie čistej náuky o práve, teda že je v nich „prinajmenšom možné“, aj keď negarantované, „že sú primerané *duchu* reprezentatívneho systému“³⁰. V tejto spojitosti sa tu nachádza chvályhodná zmienka o Friedrichovi II., pretože ten, ako Kant „minimálne *povedal*“ – toto slovo bolo zdôraznené v origináli kurzívou –, „je len najvyšším sluhom štátu“³¹. Kant tiež skonštatoval, že národu „viac záleží“ „na druhu vlády“ „ako na forme štátu“ – ak tá je v *duchu* reprezentatívneho systému³². Táto Kantova poznámka, formulujúca zdanlivú fakticitu postoja národa, sa určite nedá čítať iba ako súhlas normatívnej nadradenosti s vykonávaným druhom vlády v duchu republikanizmu nad formou štátu. Okamžite totiž pripája poznámku, že na primeranej forme štátu k účelu republikanizmu „veľmi záleží“³³. Prv je však potrebné dospieť³⁴ kvôli reforme

²⁸ ZeF AA 08: 351.27-30, v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 17. (pozn. prekl.)

²⁹ ZeF AA 08: 351.31-35, v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 17. (pozn. prekl.)

³⁰ ZeF AA 08: 352.31 a n., v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 19. (pozn. prekl.)

³¹ ZeF AA 08: 352.32 a n., v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 19. (pozn. prekl.)

³² ZeF AA 08: 353.09 a n., v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 20. (pozn. prekl.)

³³ ZeF AA 08: 353.11, v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 20. (pozn. prekl.)

³⁴ Rozum nepožaduje, ako si myslí Heiner Klemme, „svetovú monarchiu organizovanú podľa republikánskeho spôsobu vládnutia“, ktorej globálna štátna forma by nakoniec nebola chcená ani s Kantovým súhlasom ľuďmi z empirických dôvodov, t. j. z „pevných dôvodov [...] rozdielnosti jazyka a náboženstva“, a teda že zostane ako najrozsiahlejšia medzinárodno-právna inštitúcia len ako „zväz štátov“ (Klemme, H. F.: *Frieden durch Recht und Natur: Kant und die Idee des Völkerbundes*. In: *Friedensfähigkeit und Friedensvisionen in Religionen und Kulturen*. Hg. M. Delgado, A. Holderegger, G. Vergauwen. Stuttgart, 2012, s. 195). Proti takémuto nadradeniu faktického nad normatívnym požaduje rozum so súhlasom Kanta, ako je presnejšie vidieť, realizáciu tejto normy, t. j. realizáciu svetového štátu, ktorým nemôže byť priamo žiadna monarchia vzhľadom k ťažkostiam rozumu so šľachtou, hoci sa aj reálne existujúci monarchovia obracajú k procesu „dokonalého právneho zriadenia“ (ZeF AA 08: 353.08, v slovenskom pozmenenom preklade: KANT, I. 1996. *K večnému mieru*. s. 20. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)), ktoré môžu a majú upevniť, a v čom teda prijímajú taký „druh vládnutia, ktorý je primeraný *duchu* reprezentatívneho systému“ (ZeF AA 08: 352.31 a n., v slovenskom preklade: KANT, I. 1996. *K večnému mieru*. s. 19. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)).

prejavu k „dokonalému právnemu zriadeniu“³⁵.

V dokonalom právnom zriadení musí byť garantovaná záväznosť spojenej vôle všetkých, resp. republikánsky reprezentatívny systém; nesmie sa prenechať iba blahovôli výkonnej moci vládnúť podľa svojho ducha. Musí sa to uskutočniť podľa litery, t. j. skrz verejne známe vytvorené zákony a skrz zákonné inštitúcie. Prinucovacia moc musí ísť primerane ruka v ruke so zákonmi podľa pojmu práva. Podľa princípu právnej rovnosti sa musí taktiež podriaďiť najvyšší služobník štátu. Potom by to bolo teda právne ošetrené, ak by sa aj on previnil voči niektorej formulácii všeobecného imperatívu mieru „Nemá byť vojna“, napríklad proti imperatívu „Vo vzťahu k vonkajším štátnym obchodom sa nemajú robiť nijaké štátne dlhy“³⁶.

Dlho predtým ako existovalo nejaké republikánske právne zriadenie založené podľa litery, bola záväznosť dodržiavať mierové imperatívy zjavná už z pôsobenia vnútornej pohnútky aktéra. V tomto období už boli imperatívy podľa úvodného uskutočneného rozlíšenia síce etické, ale ešte nie právne. V dokonalom právnom zriadení by sa však napriek tomu museli stať tieto imperatívy právnymi. Na základe toho by sa mohla, podľa tohto zriadenia existujúca a s právnymi imperatívmi neustále spojená a na prinútenie oprávnená jurisdikcia, potom vzdať pôsobenia vnútornej pohnútky k mieru, hoci skrz zosúladenie s právom nebola samozrejme ani tá vylúčená.³⁷

Zosúladenie práva s imperatívom mieru s ohľadom na vonkajšie vzťahy medzi štátmi je vyžadované, ako sa už povedalo, v druhom definitívnom článku, postulujúcom medzinárodné právo, ktoré sa má *zakladať* na federalizme slobodných štátov. Čo sa v skutočnosti prostredníctvom tohto článku presne žiada, nie je celkom jasné a podľa interpretov sporné. Je to slobodnejší federalizmus, ktorý obmedzuje všetky štáty v najväčšom rozširovaní, t. j. v jeho zmluvno-právnom

³⁵ ZeF AA 08: 353.08, v slovenskom preklade: KANT, I. 1996. K večnému mieru. s. 20. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)

³⁶ ZeF AA 08: 345.20 a n., v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 12. (pozn. prekl.)

³⁷ V skutočnosti je pre proces smerom k dokonalému právnemu zriadeniu nevyhnutné pôsobenie *etického* spôsobu motivácie, aj keď sa osebe prostredníctvom určitej inštitucionalizácie stalo nadbytočným, a tak sa dosť ukazuje, že v inak rozvetvenej literatúre ku Kantovej teórii mieru sa na neho iba zriedka poukázalo. Etický spôsob motivácie je predpokladaný, a to iba implicitne len Otfriedom Höffem, keď ho charakterizoval napríklad jemu prospešným etablovaním účinných medzinárodnoprávnych vyžadovaných aktov vzdania sa suverenity jednotlivých štátov a to „by sa mohlo stať iba pri plnej slobode vôle“ (Höffe, O.: *Völkerbund oder Weltrepublik?* In: *Immanuel Kant: Zum ewigen Frieden*. Hg. O. Höffe. Berlin, 1995, s. 131). Základ určenia vôle v prípade právneho spôsobu motivácie nie je neobmedzená slobodná vôľa, ale v tomto ohľade predstavené právo, čo teda vysvetľuje patologický základ určenia vonkajšieho obmedzenia. Taktiež Georg Geismann skoncipoval s odvolaním sa na Kanta spôsob k cieľu právneho mierového stavu „ako poradie vždy slobodných krokov v prebiehajúcom historickom procese“ (Geismann, G.: *Kant und kein Ende*. Bd. 3. Pax Kantiana oder der Rechtsweg zum Weltfrieden. Würzburg, 2012, s. 180).

spojení suverénne stojacich štátov *ako takých*, pri ktorom sa má spomínané zosúladenie s právom skončiť? Alebo je to požiadavka na medzinárodné právo, ktoré sa zakladá na tomto federalizme iba ako na úrovni sprostredkovania, ktorá má koniec-koncov takto prekonať jednotnú svetovú republiku?³⁸

Kant pri svojom objasnení druhého definitívneho článku o tom nemá žiadnu pochybnosť, teda že by bola z dôvodu rozumnosti nejaká jediná mierová svetová republika. Súčasne ale predostiera protichodné argumenty v prospech jej zriadenia. Zmysel, pozíciu a odôvodnenosť týchto protiargumentov je potrebné zistiť, resp. dokázať. Predtým by sa však mal vyjadriť rozumový charakter idey republikánskeho svetového štátu u Kanta:

„Pre štáty, ktoré sú vo vzájomnom vzťahu, nemôže byť nijaký iný rozumový dôvod, ako sa vymaniť z bezzákonného stavu, v ktorom sú samé vojny, než že sa, ako jednotliví ľudia, vzdajú svojej divokej (nezákonnej) slobody, prispôbia sa verejným donucovacím zákonom a vytvoria (prirodzene stále sa rozrastajúci) *štát národov* (civitas gentium), ktorý by napokon prijal všetky národy na zemi.“³⁹

³⁸ Vzhľadom na konečnú podobu svetového mieru primeraného rozumovému právu a vzhľadom na Kantovi prisúdenú pozíciu v tejto otázke sa uvádzajú v príslušnej literatúre početné odlišné názory, ktoré v podstate možno zaradiť do troch smerov. Ide tu o problém, či sa táto konečná podoba má dosiahnuť skrz federatívny zväz štát spočívajúci na zmluvách medzi neobmedzenými suverénnymi štátmi alebo skôr prostredníctvom republikánskeho svetového štátu, ktorý prirodzene predpokladá zrieknutie sa suverénnych práv. Tie tri smery sa dajú načrtnúť približne takto:

1. Federatívny zväz štátov je adekvátne mierovo-teoretické zosúladenie s právom a Kant má práve tento smer dôkladne podložený. Napríklad podľa Olivera Eberla „je zmluva mierového zväzu videná ako plnohodnotné právne zosúladenie vonkajších vzťahov štátov“ (Eberl, O.: *Demokratie und Frieden. Kants Friedensschrift in den Kontroversen der Gegenwart*. Baden-Baden, 2008, s. 205). Taktiež Sandra Raponi pripisuje Kantovi túto pozíciu a zdôrazňuje pritom, že dobré dôvody by nemali byť iba zvyčajne uvedené pragmaticky medzi ustanoveniami pre „nezrealizovateľnosť“ svetového štátu (porovnaj Raponi, S.: What's Wrong with a World State? Kant's Conception of State Sovereignty and His Proposal for a Voluntary Federation. In: *Recht und Frieden in der Philosophie Kants. Akten des X. Internationalen Kant-Kongresses*. Bd. 4. Sektionen V – VII. Hg. V. Rohden, R. R. Terra, G. A. de Almeida, M. Ruffing. Berlin, 2008, s. 666 u. 675).

2. Kant propagoval iba federatívny zväz štátov, nepredniesol žiadne presvedčivé dôvody proti právnemu poriadku globálneho štátu, ani žiadne presvedčivé argumenty proti etablovaniu „nadvládnej štátnosti“ s „efektívnymi inštitúciami formujúcimi štát“ (Kerstin, W.: *Philosophische Probleme der internationalen Beziehungen*. In: *Politik und Ethik*. Hg. K. Bayertz. Stuttgart, 1996, s. 437).

3. Toto zosúladenie práva s mierovým imperatívom videné očami Kanta ako jedinečné v konaní a rozumovo-právne adekvátne je „svetovým štátom (samozrejme republikánskeho formátu)“ (Geismann, G.: *Kant und kein Ende*. Bd. 3. Pax Kantiana oder der Rechtsweg zum Weltfrieden. Würzburg, 2012, s. 207). Taktiež Pauline Kleingeld priniesla silné argumenty, ktoré Kant predniesol vo vzťahu k medzinárodnému štátu; bránia „štandardnú interpretáciu kantovskej pozície“ proti „nesprávnym“, ktoré mu prisudzujú iba „ideál zväzu slobodných štátov“ (Kleingeld, P.: *Kants Argumente für den Völkerbund*. In: *Recht – Geschichte – Religion. Die Bedeutung Kants für die Gegenwart*. Hg. H. Nagl-Docekal, R. Langthaler. Berlin, 2004, s. 99).

³⁹ ZeF AA 08: 357.05-11, v slovenskom preklade: KANT, I. 1996. K večnému mieru. s. 24. In: KANT,

Podľa idey rozumu celosvetového právneho poriadku, sformulovanej v uvedenej vete, by sa na zabezpečenie mieru museli jednotlivé štáty vzdať svojej slobody, hoci by však bez tohto právneho poriadku ešte vždy disponovali divokou bezzákonnou slobodou viesť vojnu. V analógii k prechodu individuí z prirodzeného stavu k stavu právneho štátu by sa teda museli vzdať neobmedzenej slobody ľubovôle a zaviazat sa všeobecnému princípu práva, ktorý sa vyžaduje v medzinárodnej modifikácii, teda by museli spolu popri sebe obstať suverenita jednotlivého štátu so suverenitou každého ďalšieho jednotlivého štátu podľa všeobecného zákona.⁴⁰ Tieto aktérmi predpokladané pohnútky k zriadeniu tohto právneho stavu, t. j. pohnútky k uvedeným aktom vzdania sa a zaviazania, by museli byť očividne etické, teda vnútorné, teda nemôžu sa tu pri iniciácii práva predpokladať právne pohnútky založené na vonkajšom prinucovaní. Podľa tohto zriadenia musí medzinárodné právo vyhovieť pojmu práva a urobiť platnými špecifické právne pohnútky, a teda určiť jurisdikciu a exekutívu kompetentné k prinucovaniu. Musí sa určiť druh mierovej polície medzinárodného štátu, pretože v prípade vnútroštátneho práva samozrejme nie je porušenie práva vylúčené. Podľa zriadenia medzinárodného práva by najprv toto právo muselo zaviazat štáty k svojmu dodržiavaniu, aby každý prípad použitia násilia medzi odteraz obmedzene suverénnymi štátmi mohol byť vnímaný ako porušenie zákona, teda štáty by sa tu museli vzdať prostriedku vojny na dosahovanie svojej vlastnej spravodlivosti a pri konfliktoch v ich vonkajších vzťahoch nechať rozhodnutie na univerzálnej jurisdikcii. Popri obmedzení suverenity jednotlivých štátov z hľadiska ich vonkajších vzťahov by bola globálnemu právnemu štátu ešte pripísaná právna kompetencia prinucovacej moci kvôli dodržiavaniu republikánskych princípov v ich vnútri, t. j. mierový imperatív čistého rozumu, formulovaný v prvom definitívnom článku, ktorý sa má uznať ako právne účinný. Napokon musí rozumovo-právne medzinárodné právo zakázať vystúpenie z tohto globálneho právneho poriadku, tak ako právo neopúšťajú štáty na úrovni štátneho práva, teda že ich občania nevystupujú z právneho poriadku a nenavracajú sa do stavu prirodzeného kvôli tomu, aby mohli byť sudcami vo vlastnej veci.

Táto neodvolateľnosť celosvetového právneho poriadku sa dobre hodí k tomu, aby sa dal slovu „večný“ vo zvyčajne ironizujúcom kantovskom slovnom spojení „večný mier“ serióznym významom. Vo všeobecnosti máme vzťahy, ktoré sú myslené podľa daného konceptu medzinárodného práva, a teda nie na základe harmónie, ktorá je zavrútená kritikmi pripisovaná Kantovi v podobe cieľa, ktorý je vyložený ako naivný a cudzí svetu. Kant si je v protiklade k tomu vedomý toho, že vždy

I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)

⁴⁰ Porovnaj MS, AA 06: 230 a n.

budú konflikty medzi vonkajšími štátmi, ale úplne etablované medzinárodné právo učiní mierovo právne riešenie smerom k povinnosti a že každé napriek tomu vykonané násilie, ako už bolo povedané, bude porušením zákona, ktorého trestnoprávne dôsledky ponesú jeho aktéri. S úplne etablovaným medzinárodným právom by bola zavedená vonkajšia pohnútku, ktorú Kant charakterizoval ako špecificky právnu a ktorú chce nechať vyniknúť, čím by sa zabezpečila garancia mieru v prípade neúčinnosti vnútornej etickej pohnútky.

Prečo druhý definitívny článok už nepožaduje priamu dokonale rozumnú jasnosť, totiž medzinárodný štát s oprávnenosťou na právne súladný charakter vonkajších vzťahov a na chránenie princípov republikanizmu u ostatných autonómne existujúcich štátov? Prečo iba požaduje, aby bolo „založené medzinárodné právo na *federalizme* slobodných štátov“⁴¹?

Pri príprave odpovede na tieto otázky sa musí prediskutovať jeden argument, ktorý Kant predniesol proti medzinárodnému štátu:

„V tom by [...] bolo protirečenie: keďže každý štát obsahuje vzťah *vyššieho* (zákonodarcu) k *nižšiemu* (poslúchajúcemu, totiž národu), no mnoho národov by v jednom štáte tvorilo len jeden národ, protirečí to predpokladu (lebo tu máme uvažovať o vzájomnom práve *národov*, pokiaľ tvoria práve toľko rôznych štátov a nemajú splynúť do jedného štátu).“⁴²

Tento argument je mimoriadne zvláštny a nejasný, ale je možné ho rozriešiť. Termínom „medzinárodné právo“ nemôže byť iba touto indíciou seriózne označený žiaden právny poriadok, pretože by bol formálne-logicky protirečivý. Tento termín by však ľahko mohol byť v zmysle logickej korekcie nahraditeľný azda termínom „globálne právo“. Kant prejavil nespokojnosť s medzinárodným právom z iného dôvodu, ako to dal najavo v *Nauke o práve Metafyziky mravov*⁴³. Dôvod na to síce nie je úplne explicitne uvedený, ale dá sa odvodiť z jeho všeobecnej štátoprávnej koncepcie. Subjekt práva „štát“ je v tejto koncepcii totiž plne oslobodený od etických implikácií, t. j. v súvislosti s právnym zospoločenštením v štáte nehrá pojem národa v teleologickom chápaní pôvodného spoločenstva nijakú rolu. Napriek tomu sa Kant riadi naučeným jazykovým úzom.

Vráťme sa k už prednesenému argumentu proti medzinárodnému štátu: nemožno sa obrátiť proti akémukoľvek druhu medzinárodného štátu, pretože tým sa za rozumné označili iba určité menšie obdobia. Argument obracajúci sa proti návrhu riešenia medzinárodného štátu, do ktorého by v súlade s tým „mali

⁴¹ ZeF AA 08: 354.02, v pozmenenom slovenskom preklade: KANT, I. 1996. K večnému mieru. s. 21. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)

⁴² ZeF AA 08: 354.09-15, v slovenskom preklade: ibid., s. 21. (pozn. prekl.)

⁴³ Porovnaj MS AA 06: 343 a n.

splynúť“ pôvodne rozličné štáty, bol prezentovaný u Pauline Kleingeld. V tomto druhu svetového štátu by boli tieto rozličné štáty zanikli. Tento medzinárodný štát zdôvodnený rozumom má iba „poveriť“ „nakoniec všetky národy Zeme“⁴⁴ teda ponecháva priestor pre neustálu existenciu rozličných štátov, ktorých suverenita sa obmedzuje len z hľadiska ich vonkajších vzťahov na základe ich určenia republikánskymi princípmi, t. j. pod stanoveným globálnym prinucovacím právom a jeho inštitúciami.

Argument proti medzinárodnému štátu, v ktorom by všetci splynuli, potrebuje pravdaže ešte ďalšie objasnenie. Chýba totiž ešte vecný dôvod toho, prečo sa treba vyhnúť vzájomnému splynutiu všetkých štátov do jedného jediného. V posudzovanej pasáži sa to však nedá nájsť. Pauline Kleingeld, ktorej prislúcha daný výklad tejto pasáže, nachádza trefný argument „v prvom dodatku“ mierového spisu⁴⁵, v ktorom Kant opisuje nebezpečenstvo, pri ktorom sa môže v dôsledku „splynutia“⁴⁶ vládnci štát zvrhnúť⁴⁷ do despotickej „univerzálnej monarchie“⁴⁸. V inom type medzinárodného štátu, pri ktorom by mala centrálna moc len ohraničenú oprávnenosť a ostatné oprávnenia by zostali rozdelené medzi jednotlivými štátmi, by to zjavne nebolo tak ľahko možné.⁴⁹

⁴⁴ ZeF AA 08:357.11, v pozmenenom slovenskom preklade: KANT, I. 1996. K večnému mieru. s. 24. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)

⁴⁵ Kleingeld, P.: Kants Argumente für den Völkerbund. In: *Recht – Geschichte – Religion. Die Bedeutung Kants für die Gegenwart*. Hg. H. Nagl-Docekal, R. Langthaler. Berlin, 2004, s. 99–111.

⁴⁶ ZeF AA 08: 367.12 a n., v slovenskom preklade: KANT, I. 1996. K večnému mieru. s. 34. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)

⁴⁷ Porovnaj Kleingeld, P.: Kants Argumente für den Völkerbund. In: *Recht – Geschichte – Religion. Die Bedeutung Kants für die Gegenwart*. Hg. H. Nagl-Docekal, R. Langthaler. Berlin, 2004, s. 109.

⁴⁸ ZeF AA 08: 367.14, v slovenskom preklade: KANT, I. 1996. K večnému mieru. s. 34. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)

⁴⁹ Höffe (Höffe, O.: Völkerbund oder Weltrepublik? In: *Immanuel Kant: Zum ewigen Frieden*. Hg. O. Höffe. Berlin, 1995, s. 109 - 132.) to považuje za „jednoduchú alternatívu: úplnú alebo žiadnu suverenitu“; zasadzuje sa za odstupňovanú suverenitu“ (s. 122), chce ale pripísať (podľa jeho názoru u Kanta presahujúce) medzinárodnému štátu iba „extrémne minimálne štátne úlohy“ (s. 127): „Svetová republika prináša pre bezpečnosť a sebaurčujúce právo jednotlivých štátov problém a inak nič“ (s. 131). Taktiež Kersting (Kersting, W.: *Philosophische Probleme der internationalen Beziehungen*. In: *Politik und Ethik*. Hg. K. Bayertz. Stuttgart, 1996, s. 423 - 456.) obhajuje (a rovnako verí, že sa musí skorigovať Kantova údajná dogma o suverenite) koncepciu „minimálnej štátnosti stanovenej skrz právo“ (s. 438).

Svetová republika koncipovaná ako minimálny štát sa však javí ako málo eufemistická, keď sa jej zverujú len mierovo-politické relevantné kompetencie (ako by to malo byť, pretože chýbajú dôvody pre kompetencie navyše). Zosúladienie s právom vyžadované Kantovou mierovou teóriou, myslené ako zavŕšené, urobilo nutným pripísať jej celý zástup špecifických úloh, ktoré by sa mohli naplniť len prostredníctvom mocenského práva inštitúcie. Označená mierová polícia by ňou napríklad musela disponovať, musela by byť v pozícii zasiahnuť voči porušeniu zákonov jednotlivých štátov, aj proti dobre myslenému porušeniu práva, aby také štáty chceli ďalej etablovať medzinárodnoprávny zákaz stálych vojsk (porovnaj 3. predbežný článok). Keď štáty v takomto vzťahu prijímajú dlhy, musí

Kant prezentoval ešte druhý rozumový, opäť najskôr iritujúci argument proti medzinárodnému štátu, priamo v nadväznosti na túto kvalifikáciu. Ako základ odmietnutia uviedol, že národy tohto štátu „naskrze nechcú a teda to, čo je *in thesi* správne, *in hypothesi* zavrhnúť“⁵⁰. V dôsledku takto diagnostikovanej nevôle sa umiestnil „na miesto pozitívnej idey *svetovej republiky* [...] len *negatívny* surogát vojny odvracajúceho [...] *zväzu*“⁵¹, teda tento na zmluvách medzi úplne suverénne existujúcimi štátmi spočívajúci „federalizmus slobodných štátov“⁵². Kant si je vedomý charakteru zmeny takéhoto zväzu, teda zaoštvania za úplným zosúladením práva s mierovým imperatívom, taktiež toho, že „nepriateľské náklonnosti“ akokoľvek zadržované sú „neustálym nebezpečenstvom ich vypuknutia“⁵³. S vedomím neúplného súladu s právom si musí byť taktiež vedomý, že by mohol mierový imperatív za týchto okolností zostať účinný iba ako etický zákon. Jeho dodržiavanie prostredníctvom štátnych aktérov zostalo závislé od účinnosti ich vnútornej pohnutky k mieru, pretože na účinnosť vonkajšej právnej pohnutky sa nemožno spoliehať. Pri takomto dlhom zosúladovaní imperatívu spočívajúcom iba na dobrovoľne uzatvorených zmluvách, ktoré nedohodli žiadne obmedzenie, resp. prenos práv suverenity, a teda že štáty zostanú slobodné, zmluvy sa môžu opäť vypovedať a táto harmonizácia s právom sa môže brať do úvahy iba ako provizórna. Medzinárodné právo za týchto podmienok nie je neodvolateľné a nedisponuje nijakými právnymi prinucovacími prostriedkami, ktoré sú podľa pojmu práva požadované. Provizórny charakter číreho „spoločenstva (federality)“ medzi štátmi sa zreteľne stvárnjuje v Náuke o práve v *Metafyzike mravov*, kde je objasnené ako „zväzok, ktorý sa môže kedykoľvek skončiť, a preto sa musí z času na čas vynoviť“⁵⁴. Stav iba takéhoto spojenia, ktoré podmienené zotrúva

sa uplatniť zákaz dlhov motivovaných agresiou (porovnaj 4. predbežný článok); lepšia by už len v predpríprave bola rozširujúca sa globálna finančná kontrola nad jednotlivými štátmi.

Nakoniec sa vyžaduje tiež završené právoplatne myslené svetoobčianske právo, ktoré sa podľa Kanta utvára „napokon verejne zákonne“ vo „svetoobčianskom zriadení“ v *cosmopoliticu*, globálnymi inštitúciami s exekutívnymi právomocami a s ustanovenou spôsobilou jurisdikciou. Celosvetové zabezpečenie práva a jurisdikcia by nemohli byť zaistené iba na úrovni individuálnych subjektov práva, ktoré sa pohybujú ponad ich jednotlivý štát, ale na konfliktnej úrovni stvárnjených kolektívov nad jednotlivými štátmi, teda na úrovni ekonomickej. Veľkosť povinnosti sa dá posúdiť na Kantovom príklade porušenia práva podľa kritéria svetoobčianskeho práva na tejto druhej úrovni. Je to kolonializmus európskych štátov jeho obdobia. Nič zanedbateľnejšie, iba ak fenomény takéhoto dosahu by mohli zamedziť účinne etablovanému medzinárodnému právu, resp. svetovej republike, a preto by to zle dopadlo si to minimalisticky predstaviť.

⁵⁰ ZeF AA 08: 357.12 a n., v slovenskom preklade: KANT, I. 1996. K večnému mieru. s. 24. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prel.)

⁵¹ ZeF AA 08: 357.13-16, v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 24. (pozn. prel.)

⁵² ZeF AA 08: 354.02, v slovenskom pozmenenom preklade: *ibid.*, s. 21. (pozn. prel.)

⁵³ ZeF AA 08: 357.16 a n., v slovenskom preklade: *ibid.*, s. 24. (pozn. prel.)

⁵⁴ MS AA 06: 344.19 a n.

na empirických faktoroch v zmysle meniacich sa záujmov partikulárnych štátov, môže Kant považovať za nemožný pre definitívnu realizáciu práva z čistého zdroja rozumu. To taktiež znamená vzdať sa kategorického charakteru mierového imperatívu, teda sa pripúšťa globálne právo garantujúce mier za podmienky nekonečne sa opakujúceho faktického súhlasu štátov. To môže práve tak málo vyhovovať nejakému, ako čisto chápanému, právnomu rozumu, pretože zospoločenšenie indivíduí v štáte, ako aj prekonávanie právneho prirodzeného stavu, sa rozvrhuje z generácie na generáciu, a teda jeho legitimizácia je zakaždým závislá od faktického súhlasu potomkov. A tak teda tiež nie je tajomstvom, že Kant na detailne citovanom mieste predostrel proti medzinárodnému štátu, že ho národy „vôbec nechcú“⁵⁵, ale že sa zaiste opiera o fakticitu historicky kontingentného stavu vôle národov. Stojí to minimálne v napätom vzťahu k jeho, na začiatku mierového spisu, vyjadrenému dištancovaniu sa od politikov, ktorí mienia, že sa „musí vychádzať z princípov skúsenosti“⁵⁶. Jeho teória mieru sa primerane a tiež všeobecne k tomu ukazuje ako kontrafaktická normatívna teória. K problematikej pozícii nevlúdnych národov v prisúdenej vete, „čo je *in thesi* správne, [je] *in hypothesi* zavrhnuteľné“, Kant razantne pristupuje vo svojom článku *Gemeinspruch*.

Naznačené ťažkosti sa môžu ale nakoniec odstrániť pri opätovnej orientácii na výkladovú vetu⁵⁷ Pauline Kleingeld, ktorá pravdaže stojí v opozícii k hlavnému prúdu príslušnej kantovskej literatúry.⁵⁸ Tomuto vyjadreniu zodpovedá Kantovo odvolanie sa na faktickosť nevôle národov úplne normatívne sa zasadiť za medzinárodný štát. Toto odvolanie sa dá totiž tiež chápať ako výraz nasledujúcej normy: národy majú najprv chcieť zriadenie medzinárodného štátu, alebo inak, ten sa nemá zriadiť skrz donucovanie. Prinucovanie pred zriadením znamená vojnu, vojnu za zavedenie právneho mierového poriadku. Je tu prítomné nielen nebezpečenstvo, že sa vynechá cieľ vojny, ale aj to, že sa pri vojnových nepokojoch rozpadne vnútorný právny stav štátov, teda že pri globálnom mierovom právnom poriadku dôjde k súčasnemu zničeniu už etablovaných právnych vzťahov. Na jednom mieste sa Kant skutočne vyjadruje, že chce prinucovaním medzi štátmi

⁵⁵ ZeF AA 08: 357.12, v slovenskom preklade: KANT, I. 1996. K večnému mieru. s. 24. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prekl.)

⁵⁶ ZeF AA 08: 343.09 a n., v slovenskom preklade: ibid., s. 9. (pozn. prekl.)

⁵⁷ Porovnaj Kleingeld, P.: Kants Argumente für den Völkerbund. In: *Recht – Geschichte – Religion. Die Bedeutung Kants für die Gegenwart*. Hg. H. Nagl-Docekal, R. Langthaler. Berlin, 2004, s. 101-107.

⁵⁸ Pre to je reprezentatívny Allen Wood (Wood, A.: Kant's Project for Perpetual Peace. In: *Proceedings of the Eighth International Kant Congress*. Memphis. Bd. Vol. 1, pt. 1. Sections 1 – 2. Hg. H. Robinson. Milwaukee, 1995, s. 11): „Zreteľne ani federácia, ani štát národov nie je všeobjímajúcim svetovým štátom [...]“. Dôvody proti svetovému štátu, ktoré vyvodil z Kantovho textu, sú však tie, ktoré prezentuje tento typ proti svetovému štátu, že sa skrz splynutie partikulárne štáty celkom a vôbec zničia (porovnaj, s. 7).

dosiahnuť medzinárodné právo, preto odmietol, že teda tie „majú už vnútorné právne zriadenie“⁵⁹. Keď teda národy najprv *majú chcieť* medzinárodné právo vo forme medzinárodného štátu, potom sa otvára súbežná otázka o pohnútkach, teda na ktorých vnútorných pohnútkach štátnych aktérov je stanovená iniciácia k medzinárodnému právu. Imperatív, cez ktorý sa prikazuje zaviesť na dosiahnutie mieru globálne medzinárodné právo, avšak bez prinucovania, je preto pôvodne etickým princípom; etickým princípom, prostredníctvom ktorého bolo prikázané zosúladenie s právom. Konzekventná konečná podoba tohto zosúladenia je svet objímajúci medzinárodný štát pod dohľadom príkazu mieru so suverénnymi právami, ktoré sa týkajú vonkajších vzťahov jednotlivých štátov, a príkazu republikanizmu, týkajúceho sa ich vnútorného zriadenia. Z tohto hľadiska sú jednotlivé štáty ešte len obmedzene suverénne. Až v etablovanom globálnom štáte je imperatív „Nemá byť žiadna vojna“ právnym princípom, t. j. princípom spojeným s prinucovacou mocou štátu. Vnútorná slobodná motivácia aktérov stojacich pod týmto princípom nie je viac potrebná, aj keď je i naďalej možná.

Prechodný stupeň na ceste k úplnému súladu práva s federalizmom slobodných štátov vytvára a potiaľ i *zakladá* medzinárodné právo na tomto federalizme, ako hovorí druhý definitívny článok. Federalizmus je dobrovoľným začiatkom zosúladenia práva s mierovým imperatívom. Pokiaľ je takýto dobrovoľný začiatok v procese ďalej siahajúcej povinnosti zosúladenia práva nevyhnutný, môže byť federalizmus, ako sa to nachádza u Kanta, sebakrikazujúcim, a teda objasneným ako povinný. To, že federalizmus nemôže byť však ničím viac ako prechodným stupňom, sa vyjasňuje v už raz uvedenej charakteristike, ktorú mu Kant dáva v *Metafyzike mravov*. Vo federatívnom zväze národov nemá zjednotenie „predsa žiadnu suverénnu moc (ako v občianskom zriadení)“⁶⁰. Slabinou individuálnej, resp. nadriadenej centrálnej moci jedného štátu, ale najmä slabinou centrálnej jurisdikcie, charakterizovanej Kantom ostatne ako právny prirodzený stav, je, že v ňom nie je žiaden regulovaný spôsob riešenia konfliktov a každý si je sám sebe sudcom. Za týchto podmienok dobrovoľnosti založenia, resp. opakovaného obnovenia rýdzeho federálneho mierového poriadku, je začínajúce zosúladenie práva s mierovým imperatívom, ktoré federalizmus predsa stváraňuje, ešte stále zvrátiteľné. Zachovať rýdzo federatívny mierový poriadok preto vyžaduje vždy opäť nanovo pôsobnosť vnútornej pohnútky spoluúčastníka. Mierový imperatív zotráva iba ako etický princíp. V dôsledku toho sa stáva právnym princípom, keďže je požadovaný priamo suverénnou mocou prinucovacieho globálneho právneho štátu, a vystupuje ako účinná vonkajšia pohnútko, pri ktorej sa

⁵⁹ ZeF AA 08: 355.36 a n., v slovenskom preklade: KANT, I. 1996. K večnému mieru. s. 22. In: KANT, I.: *K večnému mieru*. Bratislava: Archa, 1996. (pozn. prel.)

⁶⁰ MS AA 06: 344.17 a n.

nepožaduje vnútorná pohnútku. Môže teda naďalej existovať výbojné vedenie štátu; muselo by sa však realizovať len skrz diktátorské medzinárodné právo vedenia vojny. Dovtedy by bol globálny právny štát primeraný medzinárodnému právu a zriadený ako dobrovoľne neodvolateľný, pokiaľ by mohol prehovárať skutočne večným mierom v zmysle permanentnej pôsobnosti práva, ktoré je zaviazané riešiť občianske konflikty a každý priestupok a sŕhať porušenie práva.

Preklad: Kristián Stacho

Zhrnutie

Právne a etické aspekty Kantovej idey mieru

Aj napriek tomu, že v odbornej literatúre existuje rozšírený názor, že konečný stav, ktorý zaručuje mier a medzinárodné právo, je federalizmus voľných štátov, tvrdíme, že tento konečný stav môže existovať len v takej svetovej republike, ktorá je vynútenými právomocami obrnená voči obmedzene suverénnym jednotlivým štátom. Text Kantovho spisu o mieri síce pripúšťa tento význam, avšak vyžaduje si rozumovo-právnu reflexiu. V príspevku navyše zdôrazňujeme, že zriadenie medzinárodne vyžiadaného svetového štátu politickými aktérmi si vyžaduje etický spôsob motivácie. Po jeho zriadení je potrebný už len právny spôsob motivácie, t. j. ten, ktorý je vytvorený hrozbou nátlaku.

Kľúčové slová: mierový záväzok, etika, medzinárodné právo, federalizmus, svetová republika.

Zusammenfassung

Rechtliche und ethische Aspekte der Friedensidee bei Kant

Entgegen der auch in der Forschungsliteratur verbreiteten Ansicht, der friedenssichernde völkerrechtliche Endzustand sei der Föderalismus freier Staaten, wird die These vertreten, dass dieser Endzustand nur in einer einzigen Weltrepublik bestehen kann, die mit Zwangsbefugnissen gegenüber nur noch eingeschränkt souveränen Einzelstaaten ausgestattet ist. Der Text der Friedensschrift Kants lässt diese Deutung zu, vernunftrechtliche Reflexion verlangt sie. Zusätzlich stellt der Beitrag heraus, dass die Etablierung des völkerrechtlich gebotenen Weltstaats von den politischen Akteuren die ethische

Art der Motivation erfordert. Nach seiner Einrichtung ist nur noch die juridische Art der Motivation erforderlich, d.h. die mittels Androhung von Zwang erzeugte.
Schlüsselwörter: Friedenspflicht, Ethik, Völkerrecht, Föderalismus, Weltrepublik.

Summary

Juridical and Ethical Aspects of the Idea of Peace in Kant

Despite the fact that there is a widespread opinion that the final state which guarantees peace and the international law is federalism of free states the paper claims that this final state can only exist in such world republic, which is armoured by restricted rights against limited sovereign individual states. Although Kant's *Perpetual Peace* accepts this meaning, it also requires a rational-legal reflection. The paper also points out that the establishment of the internationally requested world state requires an ethical form of motivation. After its establishment, only the legal way of motivation is required, i.e. the one created by the threat of coercion.
Keywords: peace obligation, ethics, international right, federalism, world republic

Prof. Dr. Bernd Dörflinger

Universität Trier

FB I: Philosophie

Trier, Deutschland

doerflin@uni-trier.de